

Ενότητα 16^η Το θλιβερό τέλος ενός τυράννου

Διονύσιος ὁ δεύτερος τὴν ἀρχὴν εἶχεν

μάλα εὖ περιπεφραγμένην.

Ναῦς μὲν ἐκέκτητο οὐκ ἐλάττους τῶν
τετρακοσίων,

δύναμιν δὲ πεζῶν ἐς δέκα μυριάδας,

ἵππεῖς δὲ ἔννεακισχιλίους.

Ἡ πόλις δὲ τῶν Συρακοσίων

ἐκεκόσμητο μεγίστοις λιμέσιν,

καὶ ὑψηλότατον τεῖχος περιεβέβλητο

αὐτῇ.

Εἶχε δὲ καὶ παμπόλλους συμμάχους.

Καὶ ἐπιθαρρῶν ὁ Διονύσιος τούτοις

ᾤετο

κεκτῆσθαι τὴν ἀρχὴν δεδεμένην

ἀδάμαντι.

Ἄλλ' οὐτός γε εἶδε καὶ τοὺς υἱοὺς

ἀποσφαγέντας βιαίως

καὶ τὰς θυγατέρας ἀναιρεθείσας.

Οὐδεὶς δὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἔτυχεν τῆς

νομιζομένης ταφῆς·

οἱ μὲν γὰρ κατεκαύθησαν ζῶντες,

οἱ δὲ κατατμηθέντες ἐξερρίφησαν ἐς

τὴν θάλατταν.

Αὐτός δὲ διάγων ἐν πενίᾳ

κατέστρεψε τὸν βίον γηραιός.

Καὶ ἦν οὐ τό τυχόν δειγμα τοῖς

ἀνθρώποις

ἐς σωφροσύνην καὶ κόσμον τρόπου

ἢ μεταβολὴ τοῦ Διονυσίου ἐς οὕτω τα-
πεινά.

Ὁ Διονύσιος ὁ δεύτερος εἶχε τὴν ἐξουσία
του

πολύ καλά προστατευμένη.

Εἶχε στὴν κατοχὴ του περισσότερα ἀπὸ
τετρακόσια (πολεμικά) πλοία,

δύναμη πεζῶν μέχρι εκατὸ χιλιάδες

καὶ ἐννέα χιλιάδες ἵππεῖς.

Ἡ πόλη τῶν Συρακούσιων

εἶχε στολιστεῖ με πολὺ μεγάλα λιμάνια

καὶ εἶχε κτιστεῖ γύρω τῆς πολὺ ψηλὸ τεί-
χος.

Εἶχε ἐπίσης, καὶ πάρα πολλοὺς συμμά-
χους.

Καὶ ἔχοντας ἐμπιστοσύνη σ' αὐτὰ ὁ Διο-
νύσιος πίστευε

ὅτι ἡ ἐξουσία του ἦταν πολὺ σταθερή.

Ἀλλὰ αὐτός, βέβαια, εἶδε καὶ τοὺς γιους
του νὰ σφαγιάζονται βίαια

καὶ τὶς κόρες του νὰ ἐκτελοῦνται.

Κανεὶς ἀπὸ τοὺς δικούς του δὲν τάφηκε
ὅπως ἔπρεπε·

γιατὶ ἄλλοι κήκαν ζωντανοὶ

καὶ ἄλλους ἀφοῦ τοὺς κομμάτιασαν, τοὺς
πέταξαν στὴ θάλασσα.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ζώντας μέσα στὴ φτώχε-
ια

τελείωσε τὴ ζωὴ του σὲ βαθιὰ γεράματα.

Καὶ ἦταν σπουδαῖο παράδειγμα στους
ἀνθρώπους

γιὰ τὴν ἐπιδίωξη τῆς σωφροσύνης καὶ
τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς

ἢ τόσο ταπεινωτικὴ κατάληξη τοῦ Διονυ-
σίου.

Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Διονύσιος ο Β' στήριζε την εξουσία του σε μεγάλες δυνάμεις: είχε πολλά πολεμικά πλοία και ένα μεγάλο αριθμό πεζικού και ιππικού. Η πόλη του, οι Συρακούσες, προστατευόταν από ένα ισχυρό τείχος και είχε και πολλά και μεγάλα λιμάνια. Είχε ακόμα πάρα πολλούς συμμάχους. Με όλες αυτές τις δυνατότητες πίστευε ότι η εξουσία του ήταν πολύ ασφαλής. Αλλά η ευτυχία του αυτή δεν ήταν παντοτινή· είδε να σκοτώνουν τα παιδιά του με τρόπο απαράδεκτο γιατί άλλα κάηκαν ζωντανά και άλλα κομματιάστηκαν και πετάχτηκαν στη θάλασσα. Ο ίδιος πέθανε γέρος και φτωχός. Η κατάληξη αυτή του Διονυσίου ήταν ένα παράδειγμα σπουδαίο για σωφροσύνη και καλή συμπεριφορά.

Γραμματική

1. Να αναγνωρίσετε στις προτάσεις που ακολουθούν τον παρακείμενο και υπερσυντέλικό μέσης φωνής και να βρείτε τον αρχικό τύπο του ρήματος από τον οποίο προέρχονται οι χρόνοι αυτοί:

α. Σωκράτης ἐκείνης τῆς νυκτὸς ἀνεπέπαυτο λαμπρῶς καὶ οὐδόλως ἐτετάρακτο.

β. Ἄπαντα τὸν βίον πεπολίτευμαι σωφρόνως καὶ ἀξίως τῆς πόλεως.

γ. Διδάσκων τοὺς νέους οὐδεπώποτε πέπραγμαί μισθὸν αὐτοῦς.

2. Να γράψετε τον αρχικό τύπο του ρήματος (α' εν. προσ.) στην οριστική του ενεστώτα, αφού πρώτα επισημάνετε και δικαιολογήσετε το είδος του αναδιπλασιασμού:

α. λέλυσαι
γέγραφε
έβεβούλευντο

β. ἐστράτευνται
ἔσπαρμαι
ἔφθαρσο

γ. ἤθροισται
ἤγγελο
πεπαιδεύμεθα

3. Να προσδιορίσεις το χρόνο των ρηματικών τύπων στα επόμενα παραδείγματα:

α. Ὁ κόσμος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἄριστα τέτακται.

β. Αἱ πόλεις ἄρδην (=ολοσχερώς) διεφθείροντο.

γ. Αἴφνης ἐπιφαίνεται γυνὴ τὰ μάλιστα κεκαλλωπισμένη.

δ. Ὑπὸ τῶν πολεμίων πλεῖστα ἐβεβλάμμεθα.

ε. Ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται χαλεπῶς ἐψηφίσαντο ταῦτα.

4. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τον κατάλληλο ονομαστικό τύπο του παρακειμένου της μέσης φωνής.

- α. Οἱ ἄλλοι ἔλεγον τάγαθὰ..... (γίγνομαι, απαρ.) ὑπὸ τοῦ πατρός.
- β. Πᾶς τις αἰσχύνεται (ὀνομάζομαι, απαρ.) κακός.
- γ. Ἐνόμιζον τὰ ἐπιτήδεια (κομίζομαι, απαρ.) ὑπὸ βασιλέως εἰς ἔχυρόν.
- δ. Νόμους (γράφομαι, μτχ.) ὁ Λυκοῦργος οὐκ ἔθηκε.
- ε. (πείθομαι, μτχ.) τοῖς νόμοις ἐνέμειναν ταῖς σπονδαῖς.
- στ. Οἱ (σῶζομαι, μτχ.) οὐκ ἀχάριστοί εἰσι.

5. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο των ρημάτων :

- ✚ Πᾶσα Θεσσαλία ὄρεσι (καλύπτομαι, παρακ.)
- ✚ Ὀρέστης ὑπὸ τῶν Ἑρινύων (διώκομαι, υπερσ.)
- ✚ Οἱ παῖδες ἐμοῦ (παιδεύομαι, παρακ.) καί πρὸς λιμόν καὶ δίψαν ἀντέχειν.
- ✚ Ἵμεῖς πάντες (πείθομαι, παρακ.) οὐδέν δικαιοσύνης ἄμεινον εἶναι.
- ✚ Οἱ Ἀθηναῖοι (ταράττομαι, υπερσ.) ἐκ τῆς ἀγγελίας ἐκείνης.
- ✚ Αἱ τῆς πόλεως πύλαι ὑπὸ τῶν φυλάκων (κλείομαι, υπερσ.)
- ✚ Οἱ στρατιῶται ἐν τῇ νήσῳ (κωλύομαι, παρακ.)
- ✚ Ἐγὼ ἅπαντα τὸν βίον (πολιτεύομαι, παρακ.) σωφρόνως καὶ ἀξίως τῆς πόλεως.
- ✚ Αἱ σπονδαί (λύομαι, υπερσ.)

6. Να αντιστοιχίσετε τους ρηματικούς τύπους της στήλης Α με τη γραμματική τους αναγνώριση της στήλης Β.

A	B
1. τέταχθε	α. απαρέμφ. παρακ.
2. ἐβέβλαψο	β. γ'ενικό υπερσ.
3. νενόμισθαι	γ. β'πληθυντ. παρακ.
4. δεδεγμένος	δ. β'ενικό υπερσ.
5. ἐστράτευτο	ε. α'πληθυντ. παρακ.
6. δεδιώγμεθα	στ. μετοχή παρακ.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις κατανόησης του σχολικού βιβλίου

1. Ποια στοιχεία επικαλείται ο Αιλιανός, για να καταδείξει τη δύναμη των Συρακουσών στα χρόνια του Διονυσίου;

Ο Αιλιανός, θέλοντας να καταδείξει την ακμή των Συρακουσών στα χρόνια του Διονυσίου, αναφέρει πρώτα τη μεγάλη αριθμητική δύναμη του στόλου και του στρατού (περισσότερα από τετρακόσια πλοία, πεζικό σώμα εκατό χιλιάδων στρατιωτών και ιππικό εννέα χιλιάδες). Στη συνέχεια περιγράφει τα λαμπρά δημόσια έργα, τα μεγάλα λιμάνια των Συρακουσών και το υψηλότερο τείχος που προφύλασσε την πόλη. Τέλος, ο συγγραφέας κάνει λόγο για πάμπολλους συμμάχους, γεγονός που αποδεικνύει την οικονομική δύναμη και το κύρος της χώρας στα άλλα κράτη, που πάντοτε επιθυμούν να διατηρούν φιλικές σχέσεις και να συνασπίζονται με τους ισχυρούς.

2. Από πού αντλούσε ο Διονύσιος τη σιγουριά για την εξουσία του σύμφωνα με το κείμενο;

Σύμφωνα με τον Αιλιανό, ο Διονύσιος ήταν βέβαιος ότι είχε εξασφαλίσει τη σταθερότητα της εξουσίας του χωρίς να φοβάται οποιαδήποτε ανατροπή. Τη σιγουριά αυτή αντλούσε από τη δύναμη και το μεγαλείο που παρουσίαζε η χώρα τα χρόνια που είχε τη διακυβέρνησή της, με τον ισχυρότατο στρατό, τα μεγάλα δημόσια έργα και τη σύναψη συμμαχιών με πολλά κράτη.

3. Ποιες συμφορές γνώρισε ο Διονύσιος στη διάρκεια της ζωής του;

Ο Διονύσιος στη διάρκεια του βίου του γνώρισε τις δύο ακραίες πλευρές της ζωής: από τη μια το μεγαλείο, την ευτυχία, την ασφάλεια και τη δύναμη της εξουσίας και από την άλλη την πιο άθλια δυστυχία. Η καλή του μοίρα μετατράπηκε ξαφνικά σε εφιάλη: είδε τους γιους του να σφαγιάζονται και τις κόρες του να εκτελούνται, μένοντας άταφα τα σώματά τους (άλλοι κήκαν ζωντανοί και άλλοι ρίχτηκαν στη θάλασσα), ενώ ο ίδιος πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του περιφρονημένος, μέσα στη φτώχεια και την εξαθλίωση. Ο συγγραφέας αποδίδει και τονίζει την ακραία αλλαγή της μοίρας του τυράννου χρησιμοποιώντας ως εκφραστικό μέσο την υπερβολή (μεγίστης, υψηλότερον, παμπόλλους - βιαίως άποσφαγέντας, κατεκαύθησαν, κατατμηθέντες).

4. Στο εισαγωγικό σημείωμα του κειμένου της Ενότητας γίνεται λόγος για ηθικολογικές προεκτάσεις στο έργο του Αιλιανού. Μπορείτε να το επιβεβαιώσετε με βάση το απόσπασμα που μελετήσατε;

Ο ηθικολογικός χαρακτήρας του έργου του Αιλιανού αποτυπώνεται και στο απόσπασμα που εξετάζουμε, το οποίο μάλιστα κλείνει με μια φράση που λειτουργεί όπως το επιμύθιο στους μύθους του Αισώπου: Καί ἦν δείγμα οὐ τό τυχόν τοις ἀνθρώποις ἔς σωφροσύνην καί τρόπου κόσμον ἢ τον Διονυσίου ἔς οὕτω ταπεινά μεταβολή (= και ήταν σπουδαίο παράδειγμα για τη σωφροσύνη και την καλή συμπεριφορά στους ανθρώπους η τόσο ταπεινωτική κατάληξη του Διονυσίου). Η επιλογή του συγγραφέα να αφηγηθεί την ιστορία του Διονυσίου που χαρακτηρίζεται από τη μεγαλύτερη ανατροπή και τη μετάβαση από μια φάση ευτυχίας και ευημερίας στην εντελώς αντίθετη, ο τρόπος που την παρουσιάζει και το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει, φανερώνουν το ενδιαφέρον του Αιλιανού να δημιουργήσει ένα έργο όχι μόνο αφηγηματικό, αλλά με διδακτικό χαρακτήρα.